

วิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทย

วิวัฒนาการพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔

(บุญศรี มีวงศ์โฆษ, ๒๕๕๕)

เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ แล้ว โฉมหน้าของพรรคการเมืองไทยก็เริ่มเปลี่ยนแปลง แต่ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปในทางที่ไม่น่าพึงพอใจนัก เนื่องจากการดำเนินการพรรคการเมืองตามคุณสมบัติที่รัฐธรรมนูญกำหนดจำเป็นต้องพึ่งพาทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก

แต่เนื่องจากผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้เล็งเห็นว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง จึงเรียกร้องให้พรรคการเมืองต้องมีฐานในรูปของสมาชิกพรรคที่กว้างขึ้นกว่าที่เคยเรียกร้องกันมา และในขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้พรรคการเมืองต้องมีหน้าที่ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างน้อยตามจำนวนที่กำหนด ในการเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้ง นอกจากนี้แล้ว เพื่อให้เกิดความโปร่งใสขึ้นในพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้พรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากที่เคยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย และเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๒๔ ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเป็นการอนุวัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติมิได้ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง หลังจากที่ได้กระทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔

๑. หลักเกณฑ์สำคัญของกฎหมาย

จากการที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อเป็นเงื่อนไขให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งภายในระยะเวลาอันสั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเกี่ยวกับการจดทะเบียนพรรคการเมือง โดยกำหนดให้มีสมาชิกก่อตั้งอย่างน้อย ๕,๐๐๐ คน และสมาชิกเหล่านี้จะต้องกระจายไปตามภาคต่างๆ (มาตรา ๗) ทั้งยังมีการวางเกณฑ์ในการตั้งสาขาพรรค ให้ต้องมีสมาชิกในสาขาพรรคตั้งแต่ ๑๐๐ คนขึ้นไป (มาตรา ๒๗) ในส่วนของการเลิกพรรคการเมืองนั้น พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๒๔ มีลักษณะเป็นการถอยหลังเข้าคลอง เมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๑๗ กล่าวคือ มีการเพิ่มกรณีที่เข้าข่ายต้องเลิกพรรคการเมืองขึ้นมา เป็นต้นว่า ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปไม่ถึง ๑๒๐ คน ตามมาตรา ๔๖ (๓) หรือ ไม่มีสมาชิกผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป ตามมาตรา ๒๖ (๔) ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ พรรคนั้นๆ ก็เป็นอันต้องเลิกกิจการไป ทั้งๆ ที่อาจจะเป็นเหตุที่มีได้เกิดจากความผิดของพรรคการเมืองนั้นๆ เลยก็ได้

